

Jan Kamminga:

Onderwijs en arbeidsmarkt

‘We moeten het hebben van scholen en bedrijven zelf’

Bedrijven en scholen moeten blijven samenwerken om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren, ook in tijden van economische tegenwind. Volgens Jan Kamminga, voorzitter van de Taskforce Technologie Onderwijs Arbeidsmarkt, moeten scholen en bedrijven dat vooral zelf doen en het niet overlaten aan ministeries en brancheorganisaties.

Deze zomer verscheen de eerste beleidsevaluatie van de Taskforce Technologie Onderwijs Arbeidsmarkt (TOA). De Taskforce werd anderhalf jaar geleden opgericht. Het doel: een oplossing zoeken voor het tekort aan voldoende goed gekwalificeerd personeel, met name technici. Jan Kamminga, voorzitter van ondernemersorganisatie FME-CWM, is voorzitter van de TOA. Is hij tevreden over wat de TOA tot nu heeft gebracht? “De evaluatie zal een wisselend beeld opleveren. We kunnen successen melden, maar de conclusie zal ook zijn dat we meer tijd nodig hebben dan we hoopten. Daar moeten we ons bij neerleggen. De vorderingen zijn voldoende om door te gaan en zelfs om de activiteiten uit te breiden.” De Taskforce is gestart in vier regio’s: Twente, Zuid-Limburg, Rotterdam en Eindhoven. Volgens Kamminga gaat het in de eerste twee regio’s goed, maar is het moeilijker om succes te boeken in Eindhoven en Rotterdam.

Kamminga werd aangezocht als voorzitter van de TOA, omdat het FME al veel aandacht besteedt aan de samenwerking tussen scholen en bedrijven. Een dergelijke samenwerking is veel vruchtbaarder dan plannen die van bovenaf, door het ministerie worden opgelegd, vindt Kamminga. “Ik

geloof niet meer in de relatie tussen ‘het’ onderwijs en ‘het’ bedrijfsleven. ‘Het’ onderwijs heeft geen adres, ‘het’ bedrijfsleven ook niet. Wij zijn afhankelijk van lokale, regionale verhoudingen. Als het gaat om de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven, moeten we het hebben van scholen en bedrijven zelf. Den Haag, het ministerie, kan stimuleren, voorwaarden scheppen en vooral belemmeringen wegnemen in de regelgeving. Regels die vaak verouderd zijn, moeten worden aangepast aan deze tijd. Maar in directe zin kan Den Haag er weinig aan doen.”

Wat is dan de rol van FME?

“Wij zijn een brancheorganisatie met leden die belang hebben bij een goede relatie met het onderwijs. Onze leden zijn de arbeidsmarkt. Om goede mensen te krijgen, is het belangrijk contact te onderhouden met de scholen en invloed uit te oefenen, ook op wat de leerlingen zouden moeten leren. Want we kunnen het niet alleen aan de scholen overlaten om te bedenken wat er op school moet worden gedoceerd zodat de leerlingen goed voorbereid de maatschappij in gaan. Dat moet een samenspel zijn tussen bedrijven in de omgeving en de scholen, zeker in het mbo in de sector techniek.”

Is dat beperkt tot de technische opleidingen?

“De FME concentreert zich vooral op de beroepsopleidingen. Maar de industrie verschilt regionaal. In Rotterdam moeten scholen er rekening mee houden dat veel mensen in de scheepsbouw kunnen gaan werken, net als in Groningen. In de Achterhoek en Twente hebben we te

maken met de klassieke maakindustrie. In Eindhoven zijn meer high tech bedrijven. Juist door die verschillen zijn de relaties in de regio zo belangrijk.”

Slagen de FME-leden er in dat contact te leggen?

“Het is moeilijk, want er is een enorme kloof tussen de scholen en de bedrijven. Er zijn 43 roc's, waar het middelbaar beroepsonderwijs wordt gedoceerd. Wij hebben twee jaar geleden geïnventariseerd wat de positie was van onze leden in die scholen. Bij slechts één van de 43 roc's zat een van onze leden in de Raad van Advies. Dat geeft aan hoe groot de afstand is. Als je je niet met de scholen bemoeit - maar ook als je niet gevraagd wordt je ermee te bemoeien - hoe kun je dan de relatie leggen tussen onderwijs en bedrijfsleven? Daar zijn we inmiddels zeer mee opgeschoten. Veel leden hebben op de een of andere manier een relatie met opleidingen in de sector techniek. Het gaat dus langzaam beter.”

Is dat vooral een taak van het bedrijfsleven of van het onderwijs?

“Van beide. Bij het VNO werkt één onderwijsmedewerker. Bij ons zijn dat er twee, op 245 mensen. Dan kunt u nagaan dat het ook bij het bedrijfsleven geen hoge prioriteit heeft. U kent vast wel de borrelpraat van vroeger: als ze van school komen, kunnen ze nog geen hamer vasthouden. Aan de andere kant vonden de scholen dat het bedrijfsleven niet kon zeggen wat men nodig had, omdat ze maar een of twee jaar vooruit keken en de scholen vier jaar. ‘Wij leiden op, en vervolgens worden ze ontslagen’, vonden de scholen. Er is dus onbegrip over en weer. Het is belangrijk dat daar wat aan gebeurt.”

‘We kunnen het niet alleen aan de scholen overlaten om te bedenken wat er op school moet worden gedoceerd’

Is daar al verbetering in geboekt?

“Op bepaalde gebieden wel, vooral sinds we anderhalf jaar geleden zijn begonnen met de TOA. We liepen tegen het probleem aan dat er wel veel sympathieke initiatieven waren om verbetering aan te brengen in de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, maar dat het ongecoördineerd en weinig gelijkgericht was. Er was sprake van enorme wildgroei. Alleen al rond Eindhoven kwamen we op meer dan honderd stakeholders. Met zoveel versnippering kan

het nooit efficiënt en effectief worden aangepakt. Daarom zijn we met de TOA meer focus gaan aanbrengen en laten we partijen meer samenwerken. Dat lukt aardig.”

De TOA hamert op meer verwevenheid tussen bedrijfsleven en onderwijs, waarom is dat zo belangrijk?

“Docenten moeten een relatie hebben met bedrijven om te weten welke behoefte men daar heeft, zodat ze het lesgeven daarop kunnen aanpassen. Voor bedrijven is de verwevenheid belangrijk, omdat ze behoefte hebben aan jonge mensen die zoveel mogelijk zijn opgeleid in de richting van de bedrijven. Maar ook praktisch: op sommige roc's en vmbo-instellingen wordt gewerkt met machines die tientallen jaren oud zijn, terwijl bedrijven hun moderne machines voor schroothoepjes verkopen aan Roemenië of Oekraïne. Ook voor het vinden van goede stageplaatsen is de verwevenheid belangrijk. Als docenten, bedrijven en leerlingen meer van elkaar weten en meer samenwerken, wordt het voor alle partijen effectiever, interessanter en beter.”

Kun je in deze economisch mindere tijden datzelfde verhaal blijven volhouden?

“Je zou nu kunnen zeggen: we stoppen ermee, want bedrijven hebben meer zorgen over het kwijtraken van mensen dan over het vinden. Gelukkig is die kortzichtigheid niet aan de orde. We hebben weinig problemen om bedrijven ervan te overtuigen dat het ook in deze tijd nodig is dat jonge mensen stage lopen. We kunnen het ons niet veroorloven opnieuw een verloren generatie te creëren. Dat hebben we in het begin van de jaren tachtig gehad. Daarna kwam een periode waarin we veel te weinig mensen hadden in de techniek, de industrie en de scheepsbouw. We moeten deze moeilijke tijd even door, want de structuur van de industrie in Nederland is uitstekend. Structureel is er een groot tekort aan personeel. Als de economie maar even aantrekt, zitten we zo weer op het oude niveau. Sterker nog, dan zal het tekort aan personeel zich nog erger doen voelen dan in de afgelopen tijd. Want de demografische ontwikkeling leidt de komende jaren tot een enorme uitstroom.”

De TOA heeft vier aandachtspunten: uitstroom, zijinstroom, upgraden in bedrijven en arbeidsmigratie. Wat heeft de meeste nadruk?

“De meeste nadruk ligt op de instroom van jongeren, in deze tijd direct gevolgd door het upgraden, het opleiden van bestaand personeel. Maar dat blijkt uitermate lastig, omdat de scholen daar niet op ingericht zijn. De meeste scholen gaan om vier uur dicht. Ze doen het licht en de

verwarming uit en komen de volgende morgen terug. Dat ritme past niet bij dat van het bedrijfsleven.”

Daar loopt de aansluiting kennelijk spaak.

“De roc’s slagen er niet in daar een positie te verwerven. De meeste roc’s hebben die ambitie ook niet, omdat ze denken dat ze dat niet kunnen organiseren. En in Den Haag is er onvoldoende aansluiting tussen de departementen Economische Zaken, Onderwijs en Sociale Zaken om dat nu eens goed te organiseren.”

‘We kunnen het ons niet veroorloven opnieuw een verloren generatie te creëren’

Roc’s hebben die ambitie niet? Dat is een stevige uitspraak.

“Ik heb samen met Jan van Zijl van de MBO Raad een persbericht uitgebracht waarin we aangaven dat het nodig was dat roc’s daar actiever in werden. Er was maar één roc dat zei dat het een goed idee was, dat men wil meedoen. De rest vond dat het binnen het roc niet te organiseren is, helaas. ”

De TOA is nu anderhalf jaar onderweg; wat is de ambitie voor de toekomst?

“We proberen in het hele land meer focus te krijgen op de initiatieven om scholen en bedrijven dichterbij elkaar te brengen. We zijn begonnen in vier regio’s; uiteindelijk moet dat op landelijk niveau gebeuren. Dat zal niet overal lukken, maar het is toch echt de bedoeling dat we een andere verhouding krijgen tussen scholen en bedrijven. Ik was veertien dagen geleden op een vmbo-school in Twente. Dat was een goed voorbeeld, waarbij de relatie met het bedrijfsleven zo intensief is dat docenten regelmatig in de bedrijven komen en dat er regelmatig vanuit de bedrijven mensen les geven op de scholen. Maar dit is echt een uitzondering.”

Hoe vaak bezoekt u zelf een school?

“Ik word vaak uitgenodigd, maar helaas vooral om de successen te vieren. Ik kom te weinig binnen bij de instellingen waar problemen zijn, waar het niet werkt en die willen bespreken hoe ze het wel zouden kunnen aanpakken. Plekken waar men zegt dat men het niet ziet zitten, daar zou ik wel graag eens naartoe willen.”

Is dit een oproep?

“We inventariseren nu bij welke roc’s de meeste ambitie is

om de relatie met het bedrijfsleven te verbeteren. We hebben er nu drie. Daar zou nog een vierde en zelfs een vijfde bij kunnen. Ik kom ook graag praten over hoe het beter georganiseerd kan worden. Ik zou graag klachten over het bedrijfsleven in ontvangst nemen, want dan kan ik er iets doen.”